

Uitbundig lustspel van liefde en desillusie

Met 'Hoe Mozart Casanova sloeg' zoekt Orkater een verbinding tussen amusement en serieus theater. Het resultaat is een waar lustspel voor oor en oog.

HOE MOZART CASANOVA SLOEG

Tekst: Louis Ferron

Muziek: Maarten Ornstein

Regie: Gerardjan Rijnders

Acteurs/zangers: Jaap Spijkers, Peter Blok, Annet

Malherbe, Alex Klaasen, Waldemar Torenstra

Muzikanten: Marieke Sniijders, Friedmar Hitzer,

Casper Donker, Saartje Van Camp/Nina Hitz,

Ludwig Puggaard-Muller, Lucas Dols, Floris van

der Vlucht, Bart Lust

Decor: Paul Gallis

Kostuums: Sabine Sniijders

Lichtontwerp: Stefan Dijkman

DOOR HANA BOBKOVA

De nieuwste Orkater-productie *Hoe Mozart Casanova sloeg* is een waar lustspel voor oor en oog, het is muziektheater en visueel theater, zoals van deze groep te verwachten valt, maar dit keer uitbundig en minder genuanceerd. Mozart zingt prachtig en pronkt met een fel paarse pruik, zijn librettist Da Ponte beklimt met grote inspanning het reuzendak en een vermoeide Casanova rust in elkaar gedoken op een grasgroene bank. Twee vrouwen die in een weddenschap van deze heren een cruciale rol gaan spelen, wekken mateloos hun lustgevoelens op. De een als een imposante suikerpop, de ander in travestie, gespierd en hoogblond. De zoetzure beelden en prikkelende muziek laten weinig aan de fantasie over.

Een mengeling van genres — de mix van muziek, zang en spel die in de voorstelling zijn vertegenwoordigd — is eigenlijk zo oud als het theater zelf, maar elke tijd zoekt naar een eigen vocabulaire en integratie van deze elementen. In musicals met sterke beeldende scènes zoals *The Lion King* en in voorstellingen zoals bijvoorbeeld *Romeo en Julia*, een combinatie van Argentijnse tango en teksten van Shakespeare, manifesteert zich de scheiding tussen amusement en serieus theater die de Nederlandse podiumkunsten nog steeds kenmerkt. Orkater blijft zijn formule trouw en zoekt naar een verbinding tussen beide. In *Hoe Mozart Casanova sloeg* ligt een lichte nadruk op het eerste, alhoewel de muzikale, visuele en tekstuele citaten in gelijke mate refereren aan de klassieke en populaire kunst. In plaats van dans kan de toeschouwer genieten van de acrobatiek van de acteurs.

Ontucht

Het 'Lustspiel', treffend door de ondertitel

weergegeven als 'De liefde volgens een gedesillusioneerde aartsversierder, een componist met de status van een popheld, en een gesjeesde priester', speelt zich af vlak na afloop van de première van *Don Giovanni* in Praag 1787, in een herberg bestierd door een hoogst aantrekkelijke herbergierster, Dorabella. Het motto van de voorstelling — dat ruimschoots waargemaakt wordt — luidt: 'Waar gezongen wordt ligt de ontucht op de loer.' De plot is simpel en wie *Così fan Tutte* van Mozart kent, herkent het daaraan ontleende motief van de weddenschap. De voorstelling wordt ingeleid door Mozart alsof het zijn enscenering of in ieder geval zijn muziektheaterstuk betrof. Het begint als een filosofisch dispuut over de liefde tussen de wereldburger Casanova en de in zijn muziek geniale maar in zijn liefdesleven

allerminst verheven componist. Casanova sluit een weddenschap om geld af: om te winnen moeten Mozart en Da Ponte één week lang trouw blijven aan Dorabella, dat wil zeggen: trouw blijven aan het vleselijke genot dat ze biedt. Een dergelijke beproeving legt de allerminst verborgen lusten bloot, waarbij travestie en een toverdrankje te hulp moeten schieten. Casanova wint, maar de eigenlijke winnaar is Mozart, want de laatste klanken heeft hij; immers al tijdens zijn leven was hij een ster en zijn klanken gingen de eeuwigheid in. Casanova is aan het eind aangeslagen want hij 'zag een stenen gast', net als Don Giovanni in de gelijknamige opera van Mozart, voor wie hij model stond. Da Ponte verdwijnt na een moeizame klimpartij in het niets en Mozart triomfeert, boven op de top en tussen zijn muzikanten.

Haaks op de huidige tendens in de vormgeving die zowel in de vlakke vloerzaal als in de schouwburg de leegte eerbiedigt, staat het decorontwerp van Paul Gallis. Het toneel oogt vol: er is een enorm golvend dak van houten planken, met aan elke kant twee hoogtepunten: links een platform voor de muzikanten, rechts een steile helling voor de spectaculaire opkomsten en verdwijningen van de acteurs. De ingenieuze dakconstructie is een gevaarlijk terrein waarop de acteurs inspannende fysieke prestaties leveren, glijdend naar beneden

of klimmend omhoog. Van de mannen is alleen Casanova verlost van dergelijke acrobatische toeren, vanwege zijn gevorderde leeftijd. Soms gaat er een raampje open en dan gebeuren er wonderbaarlijke dingen. Een zevental muzikanten, gestoken in witte pakken die aan jaren twintig badkostuums doen denken, en met witgeschminkte gezichten als van pantomimespelers, integreren in het

Regisseur Rijnders
combineert kluchtige en
parodiërende elementen

decor en het spel door hun klanken en verschijningen. Zij zitten ook op de bank, samen met de acteurs, en de piano bevindt zich op de begane grond, dat wil zeggen in een uitsnede van het dak. In de herberg kronkelen wijnranken en een uiterst sierlijk schemerlampje verspreidt zacht licht. De belichting is toverachtig en kleurrijk, maar ook kitscherig.

De veelzijdige schrijver van romans, gedichten, essays en toneelstukken, Louis Ferron,

schreef de tekst, respectievelijk het scenario waarin de literair-theatrale en filosofische verwijzingen naar personages uit zowel opera's van Mozart als uit drama's van Shakespeare klinken, naast een scheldkanonnade in een schuttingtaal die de hoge graad van mannelijke gefrustreerdheid weerspiegelt. Even wordt in het Duits gezongen, wellicht als herinnering aan de afkomst van de componist. De regisseur van soortgelijke veelzijdigheid, Gerardjan Rijnders, die sinds zijn afscheid als artistiek leider van Toneelgroep Amsterdam ensceneringen van klassieke toneelstukken naast die van de opera's *Antigona* (Muziektheater Transparant) en *Der Prinz von Homburg* (Nationale Reisopera) heeft gemaakt, combineert nu kluchtige en parodiërende elementen met elkaar. Daarmee grijpt hij terug op de traditie van het theater dat eeuwenlang niet in schouwburgen maar op markten en kermissen was te zien. Fysiek spel floreert naast statische aria's en een doodgewone conversatie, die zich als een overblijfsel van het burgerlijk drama op de groene bank met de gouden vies afspeelt. Acteurs schakelen moeiteloos van zang naar het gesproken woord en vice versa, en tonen hun vakmanschap, net als vroegere komedianten. Hun kostuums versterken de historisch-hedendaagse en parodiërende indruk van het geheel.

Tegenover de letterlijk en figuurlijk grijze

Casanova (Jaap Spijkers) staat de kleurrijke componist, zanger en speler Mozart (Alex Klaasen). In aanmerking genomen dat de historische Giacomo Casanova (1725-1798) behalve superminnaar en avonturier, ook doctor in het burgerlijk en kerkelijk recht was, een bedrieger, geheim diplomaat, zakenman, bibliothecaris én schrijver, komt hij in de voorstelling over als een behoorlijk uitgeleefd persoon, inderdaad in de laatste fase van zijn leven en ook nog voor zijn lusten louter aan-

gewezen op zichzelf. Mozart is met zijn jasje en pruik, brutaliteit en pronkerigheid een portrettering van een genie die doet denken aan de creatie in de film van Milos Forman en aan een poppenkastheld.

Hoongelach

Peter Blok speelt Lorenzo da Ponte (1749-1838), eveneens een historische figuur, die — in tegenstelling tot Mozart die op 35-jarige leeftijd stierf — bijna negentig is geworden, alsof hij op het randje van een drijvend ijs-schot staat en in voortdurende hunkering is naar wat hij niet grijpen kan. Net als Casanova, de man van verschillende beroepen, over-spelig, verslaafd, wordt hij in de voorstelling letterlijk uitgekled en uiteindelijk weggejaagd, een verliezer die allerminst sympathie wekt. Eerder zou hij met hoongelach beloond

moeten worden, maar dat gebeurde bij de première in de Amsterdamse Stadsschouwburg vooralsnog niet. Om de trouw van de heren te helpen verbreken wordt in het spel *Leporello/Despina ingezet* en *Waldemar Torenstra*, aanvankelijk de slaperige dienaar, steelt de show als een langharige diva in een rokje, die zich voordoet als een koorddanseres. Rechtstreeks weggelopen uit het variété of de kermistent lijkt het lustobject *Dorabella*, met alle kracht en verve gespeeld en gezongen door Annet Malherbe.

De muziek van Mozart wordt gekenmerkt door een ongewone rijkdom en verscheidenheid aan dramatische vormen, een mengeling van het komische en tragische en het negeren van de regels. Maarten Ornstein (1967), de componist en muzikant (klarinetist en saxofonist) schreef de muziek bij Orkaters laatste productie *La Voix Humaine* als een compositie voor een traditioneel strijktrio (viool, altviool, cello). Dit keer lijkt het erop dat hij de inspiratie bij Mozart zocht en zijn de klanken een ongewone mix van opera-aria's, volksliederen, smartlappen en folklore, een soort muzikale potpourri of, zo men wil, een postmodern 'Singspiel'. Het is door de historiserende elementen, de veelheid aan citaten en door de nadruk op de lusten, dat de voorstelling van Orkater zo bekend overkomt.

Mozart (Alex Klaasen, links) moet trouw blijven aan Dorabella (Annet Malherbe, rechts), maar Leporello (Waldemar Torenstra) gooit roet in het eten

FOTO: BEN VAN DUIN